

Policy Brief #18

Decembrie 2009

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

Republica Moldova – criza politică continuă

Armand Goșu

Parlamentul de la Chișinău a eșuat luni, 7 decembrie, pentru a doua, în încercarea de a alege președintele. Urmează în 2010 noi alegeri parlamentare anticipate, după ce în 2009 alegerile parlamentare de la 5 aprilie și 29 iulie au confirmat fragmentarea scenei politice de la Chișinău, făcând imposibilă alegerea președintelui din cauza absenței consensului politic.

După o violentă campanie electorală, presărată cu abuzuri și brutalități ale administrației comuniste de la Chișinău împotriva opoziției, față de care atât ambasadere străine cât și organizațiile internaționale, de la UE la OSCE, au închis ochii, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova a câștigat alegerile parlamentare de la 5 aprilie, la scor¹. A doua zi, 6 aprilie, au început protestele studentești din Chișinău, care au degenerat în evenimentele tragice din 7 aprilie, când au fost incendiate clădirile Parlamentului și Președinției. Doar moartea unor tineri, mărturiile zguduitoare ale altora bătuți cu bestialitate de poliție, a întors frunțile încruntate de griji ale mai marilor lumii spre însângerata capitală de la granița de răsărit a UE. Vladimir Voronin parcă s-a jenat să câștige 61 de mandate de deputat, exact cât avea nevoie pentru alegerea președintelui, și s-a mulțumit cu doar 60 de mandate, chiar dacă inițial Comisia Electorală Centrală anunțase 61.

¹ PCRM a obținut 49,48%, PLD – 12,43%, PL – 13,13%, PD – 2,97%, AMN – 9,77%.

Boicotul – eterna poveste

După evenimentele nici până azi elucidate² de la 7 aprilie, clasa politică s-a polarizat iar societatea s-a divizat. Voronin a declarat că nu va negocia cu liderii opoziției ci direct cu deputații aleși în Parlament. Din acel moment s-a vorbit de „votul de aur” care să asigure alegerea noului președinte. Numai că votul n-a venit. De altfel, în mod greu de explicat, PCRM n-a vrut să negocieze, parcă forțând organizarea de alegeri anticipate. S-a spus chiar că PCRM dorește un nou scrutin în speranța obținerii celor 61 de mandate necesare alegerii președintelui. În Parlament candidatura premierului Zinaida Greceanîi la fotoliul de președinte a strâns doar 60 de voturi, prima dată la 20 mai. Și a doua oară, tot 60 de voturi. Drept urmare, la 15 iunie, Voronin a dizolvat Parlamentul fixând data alegerilor anticipate la 29 iulie.

Cele două tentative de a alege președintele s-au lovit de boicotul opoziției, deputații Partidului Liberal Democrat, Partidului Liberal și cei ai Alianței Moldova Noastră, părăsind sala. Nu era pentru prima dată când alegerea președintelui era astfel boicotată de către opoziție. Potrivit Constituției Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, președintele este ales de direct de electorat. Amendamentele constituționale din 5 iulie 2000 au modificat procedura, șeful statului urmând a fi ales de Parlament prin votul a 61 de deputați din cei 101. Această prevedere obligă la căutarea unui consens între putere și opoziție, întrucât este foarte dificil ca o formațiune politică să obțină 3/5 din mandate pentru a alege de una singură pe șeful statului. Prima tentativă de a alege președintele, în decembrie 2000, a condus la blocaj politic, dizolvarea Parlamentului și alegeri anticipate câștigate atunci de comuniști. La 4 aprilie 2001, boicotarea procedurii alegerii președintelui de către cei 11 deputați ai Partidului Popular Creștin Democrat, a eșuat de vreme ce PCRM deținea 3/5 din mandate. La următoarele alegeri, de la 4 aprilie 2005, intervenția liderilor portocalii, Traian Băsescu, Viktor Iușcenko și Mihail Saakașvili, a favorizat consensul pentru realegerea lui Voronin pentru al doilea mandat. Atunci, cei 23 de

² S-a înființat o Comisie parlamentară pentru cercetarea evenimentelor de la 7 aprilie.

deputați ai AMN au boicotat ședința, fără să reușească să blocheze însă alegerea lui Voronin. Astfel, procedura blocării prin boicotarea ședinței devenise deja o tradiție la Chișinău. Ar fi fost chiar straniu să nu se recurgă la ea și în 2009.

Victoria opoziției

Rezultatele alegerilor anticipate de la 29 iulie³ nu au condus la o limpezire a scenei politice de la Chișinău. PCRM decontează evenimentele de la 7 aprilie și defecțiunea Marian Lupu, fost președinte al Parlamentului, care dezertează și se alătură Partidului Democrat, condus de Dumitru Diacov, de la 60 de mandate rămânând doar cu 48, în vreme ce formațiunile considerate de dreapta, PLD condus de Vlad Filat obține 18 mandate, PL al lui Ghimpu – 15, AMN – 7, iar PD, partid de centru-stânga, afiliat Socialiștilor europeni, intră în Parlament cu 13 deputați, după ce la 5 aprilie, se situase sub pragul de 5%⁴. Forțele de opoziție obțin o majoritate fragilă de 53 de mandate, insuficientă pentru alegerea președintelui.

La 8 august, la puține zile după alegeri, PLD, PL, PD și AMN au anunțat formarea coaliției de guvernare Alianța pentru Integrare Europeană. Preluarea puterii la Chișinău se oprea la ușa președinției. Coaliția mai avea nevoie de încă 8 voturi pentru a-și urca candidatul în fotoliul de președinte. Candidatura lui Marian Lupu, proaspăt uns președinte al PD⁵, la funcția supremă în stat, a părut soluția ideală. AIE miza pe capacitatea lui Lupu de a obține cele 8 voturi necesare de la PCRM. Lupu era figura de compromis asupra căreia se opriseră și cancelariile străine, atât din Vest cât și din Est. Nu e nici un secret, sunt lucruri vehiculate prin redacțiile de la Chișinău și printre diplomații străini acreditați acolo, că Lupu era considerat varianta optimă pentru un transfer de putere cât mai puțin agitat și că ambasadele, mai ales cele occidentale, au încercat să-i convingă și pe comuniști să-și dea concursul la un astfel de deznodământ. Acest scenariu, însă, va fi respins de Voronin încă de la început.

³ PCRM – 44,69%, PLD – 16,57%, PL – 14,68%, PD – 12,54%, AMN – 7,35%.

⁴ Mai precis – 2,97%.

⁵ Dumitru Diacov devine președinte onorific.

La 21 august, forțele politice care constituiseră AIE l-au invitat pe liderul PCRM să participe la un dialog. Voronin a convocat Plenara Comitetului Central la 22 august și a fixat linia politică a PCRM. Potrivit documentelor adoptate, PCRM este învingătorul indiscutabil al alegerilor, de la această realitate pornind toate negocierile. Oficial, PCRM declară că este pregătit să treacă în opoziție și subliniază că alegerile anticipate ar trebui evitate. Comuniștii, după ce constată „eșecul” AIE, insistă pentru un dialog separat cu formațiunile parlamentare în vederea creării unei coaliții de centru-stânga. Chiar dacă nu e menționat, din document rezultă că PD era avut în vedere pentru formarea majorității de centru-stânga. Avantajul coaliției PCRM-PD era evident. Cei 48 de comuniști și cei 13 pediști erau suficienți pentru alegerea președintelui, ceea ce ar fi scos Republica Moldova din criza politică prelungită în care se afla. Lupu și-ar fi văzut visul cu ochii și ar fi devenit șef al statului, iar Voronin ar fi ocupat funcția de președinte al Parlamentului. Plenara CC a avut menirea să mențină moralul formațiunii după ce rezultatul de la recente alegeri a fost mult sub așteptări și anunță preluarea inițiative de reconfigurare a puterii. Pentru PCRM era vitală dizlocarea PD-ului din alianța cu partidele de dreapta. Scindarea AIE era tactica fixată de Plenara CC al PCRM pentru a-și asigura victoria strategică, adică rămânerea la guvernare, alături de PD, în calitate de cea mai influentă forță politică.

Indiscutabil, este meritul lui Marian Lupu și al PD-ului că au rezistat ofertelor PCRM⁶. Este un comportament inedit pentru scena politică de la Chișinău. Lupu și-a achitat în avans obligațiile față de partenerii din AIE, votând președintele Parlamentului și pe primul ministru, în speranța unui deocamdată nesigur mandat de președinte. Însă electoratul apreciază acest tip de comportament, Lupu conducând la

⁶ Președintele de onoare al PD, Diacov a declarat de mai multe ori că PCRM a încercat să obțină promisiunea că în schimbul votării lui Lupu la președinție, guvernul Filat să fie debarcat iar Mihai Ghimpu să fie înlocuit la conducerea Parlamentului cu Vladimir Voronin. De altfel, lovindu-se de refuzul PD de a face o alianță cu PCRM, Voronin a declarat că liderii PD „s-au lăsat duși de nas ca niște viței minori” și că „au fost plătiți din exterior” pentru a face alianța cu partidele liberale. M. Lupu a explicat astfel refuzul PD-ului: „Ne-a deranjat că drumul propus era pavat cu lucruri urâte. Nu ne dorim reinstaurarea fricii în societate față de un lider sau un grup de lideri politic. Noi ne-am dorit o veritabilă libertate și responsabilitate și metode europene de administrare a puterii”.

capitolul încredere⁷ în toate sondajele de opinie realizate în ultimele luni, iar partidul său, în cazul unor anticipate, făcând un salt spectaculos, de la 13 la 24 de mandate, devenind astfel cea mai importantă forță politică a coaliției⁸.

Prima tentativă de alegere a președintelui, de la 10 noiembrie, s-a soldat cu boicotarea ședinței Parlamentului de către comuniști. Disponibilitatea pentru dialog și compromis a AIE a fost reconfirmată prin cele 12 propuneri, prezentate PCRM la 26 noiembrie. AIE a propus adoptarea unei legi privind opoziția, acordă acesteia dreptul de a desemna conducerea Curții de Conturi și a Comisiei Electorale Centrale, promite politici economice social orientate, respectarea și menținerea neutralității Republicii Moldova, reintegrarea țării prin reglementarea problemei transnistrene, potrivit principiului suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, respectarea drepturilor tuturor grupurilor etnice minoritare și participarea activă a acestora la viața țării, excluderea practicii persecutării pe criterii politice a agenților economici, reducerea influenței politice în desemnarea membrilor Consiliului Coordonator al Audiovizualului și ai Consiliului de Observatori ai Companiei Teleradio Moldova, dezideologizarea sistemului educațional și abordarea predării istoriei prin prisma adevărului științific cu promovarea politicilor îndreptate spre consolidarea statalității. Impactul acestei oferte a fost nul. Întâlnirile lui Voronin cu Filat și Lupu n-au deblocat situația. AIE n-a reușit să convingă, deși mai toți observatorii spun că PCRM are doar de pierdut de pe urma anticipatelor. Amenințările cu investigarea evenimentelor de la 7 aprilie, cu investigarea presupuselor scheme frauduloase de monopolizare a importului de produse alimentare de către fruntașii PCRM, depistarea așa-ziselor hotărâri secrete ale guvernului Greceanîi cu potențial corupțional, amenințarea din partea unor persoane apropiate de AIE cu interzicerea simbolurilor comuniste sau

⁷ Potrivit Barometrului de Opinie Publică realizat pe noiembrie de Institutul pentru Politici Publice, la capitolul încredere conduce M. Lupu cu 51%, urmat de V. Filat cu 45%, V. Voronin cu 39%, D. Chirtoacă – 33%. Sondaj efectuat între 16 și 30 noiembrie, cu o marjă de eroare de 3%.

⁸ Datele privind intenția de vot, arată o minimă posibilă reconfigurare a scenei politice. Astfel, PCRM ar coborî la 26% (43 de mandate), putând bloca în continuare alegerea președintelui. PLD ar crește de la 18 la 21 de mandate, PD ar înregistra o creștere spectaculoasă de la 13 la 24 de mandate, PL ar scădea de la 15 la 13 mandate iar AMN n-ar mai intra în Parlament (1,8%).

scoate la iveală a unor afaceri afaceri cu arma și privatizări dubioase, toate acestea sunt percepute ca un șantaj la adresa deputaților PCRM, ceea ce a contribuit la strângerea comuniștilor în jurul lui Voronin și la blocarea alegerii președintelui cu riscul unui eșec la anticipate.

Potrivit Constituției, doar odată pe an se pot organiza anticipate, așa că dizolvarea Parlamentului se va produce la vară, iar alegerile vor avea loc, cel mai probabil, în toamna 2010. Dacă nu cumva până atunci, procedura de modificare a Constituției, inițiată de președintele Parlamentului⁹, va duce la schimbarea modului de alegere a președintelui, adică trecerea de la 3/5 la majoritate simplă.

⁹ Liderul PCRM s-a declarat categoric împotriva modificării Constituției: „Voi chema oamenii să nu participe la referendum, pentru că Constituția nu este o servitoare ca să fie schimbată în orice moment. Voi face tot posibilul ca Mihai Ghimpu să fie demis”.